

МАТУРА ПО БЕЛ 2008

Отговорите на задачите от 1. до 33. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. В кой ред е допусната правописна грешка?

- А) напредничав, нечувствителен, сватба
- Б) безпрецедентен, неможеш, гордостта
- В) угрижен, мокър, опорочавам
- Г) жребий, охлюв, портфейл

2. В кой от редовете всички думи са написани правилно?

- А) въстание, възпирам, възсядам
- Б) подтилкам, подтичвам, подтиквам
- В) наистина, героизъм, нейн
- Г) известност, опасност, честност

3. При коя от подчертаните думи е допусната правописна грешка?

В древността (А) богинята на правосъдието (Б) и справедливостта (В) Темида не била изобразявана с превързка (Г) на очите и с везни в ръцете.

4. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) По главната улица, на едно разстояние от стотина метра, се разхождаше напред-назад местната интелигенция – млади чиновници, студенти, ученици и ученички.
- Б) Мирис на семки и на прясно печено кафе изпълваше улицата, ала всичката тая смес се стопяваше в сладкия аромат на липите.
- В) Ледените цветя по стъклата на прозореца станаха розави, след това избледняха отново, но добиха по-ярки очертания и блеснаха ослепително, когато слънцето изгря.
- Г) От малките постройки сред лозята се разнасяха ту задружни песни, бързи и жизнерадостни като хоро, ту самотни и провлечени гласове, наситени с печал, която се издигаше към синьото небе.

5. В кое от изреченията НЕ е допусната правописна грешка?

- А) Университетът в чехската столица Прага е сред най-старите в Европа.
- Б) В празничните дни градският транспорт ще работи и през нощта.
- В) Във традиционната реч на държавния глава бе анализирана външната политика.
- Г) Планинарите вървяли в непрогледната тъмнина повече от шест часа.

6. В коя от подчертаните думи е допусната граматична грешка?

Треньорът, чиито (А) изисквания са високи, както и неговият (Б) възпитаник, който (В) не пести усилията си, със сигурност ще успее (Г) в подготовката за предстоящите Олимпийски игри.

7. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Няколко алпинисти шурмуваха върха по южния склон.

- Б) Искам да разбере колко въпроса от програмата е научил.
- В) Предстои да се излъчат няколко епизоди от поредицата.
- Г) Всички участници в маратона финишираха безпроблемно.

8. В кое от изреченията НЕ е допусната граматична грешка?

- А) Задължително е изискването да се владее български и английски език.
- Б) Още беше дете, когато привикна да използва и българската, и латинската азбука.
- В) Харесвам жълтия, оранжевия и червения цветове.
- Г) Той не искаше да навреди на него си.

9. В кое от изреченията е допусната пунктуационна грешка?

- А) В митовите на различни народи са се запазили многобройни предания за богове и герои, живели отдавна, които са могли да се движат във въздуха посредством летящи колесници.
- Б) Могиланската могила е полуразрушен насип във Враца, който дълги години е стърчал в двора на една къща, намираща се в центъра на града.
- В) Панагюрското златно съкровище, датирано към края на IV в. пр. Хр., е намерено през 1949 година на два километра южно от Панагюрище и се състои от девет ритуални съда, изработени от чисто злато.
- Г) Някога, когато боговете още живеели сред хората Зевс се влюбва в красивата Семела, а венец на тяхната любов става малкият Дионис.

10. В кое от изреченията НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) На изпита получих слаба оценка макар, че бях положил големи усилия.
- Б) Готвих се цяла година и, когато се явих на изпита, бях спокоен за резултата.
- В) Беше много късно, когато се прибрах, затова нямах време да се подготвя.
- Г) Когато го попитах, защо не дойде, той не ми отговори веднага.

11. При коя двойка отношението между думите е различно от отношението между думите в другите двойки?

- А) букет – цвете
- Б) огън – пушек
- В) ято – птица
- Г) мозайка – камъче

12. В кой ред думите НЕ са синоними?

- А) вербален – словесен
- Б) негативен – отрицателен
- В) неприятел – враг
- Г) анализ – синтез

13. Кой от посочените фразеологизми е синоним на словосъчетанието *създавам допълнително напрежение*?

- А) пет пари не давам
- Б) наливам масло в огъня
- В) през девет села в десето

Г) от дъжд на вятър

14. В кой ред фразеологичните словосъчетания НЕ са антоними?

- А) врял и кипял – има жълто около устата
- Б) на куково лято – през крив макарон
- В) развързвам си езика – слагам си катинар на устата
- Г) имам широки пръсти – цепя стотинката

15. Коя от посочените творби НЕ е поема?

- А) „Септември”
- Б) „Градушка”
- В) „Ралица”
- Г) „Книгите”

16. От кое стихотворение са стиховете?

*И днес йоц Балканът, щом буря зафаща,
спомня тоз ден бурен, шуми и препраца
славата му дивна, като някой ек,
от урва на урва и от век на век!*

- А) „Обесването на Васил Левски”
- Б) „Опълченците на Шипка”
- В) „Хаджи Димитър”
- Г) „На прощаване”

17. Кое от твърденията е вярно?

- А) Султана е героиня от „Бай Ганьо” на Алеко Константинов.
- Б) *Багряна* е литературен псевдоним на българска поетеса.
- В) Яворовото стихотворение „Камък” е повлияно от символизма.
- Г) „История ” е най-известната повест на Елин Пелин.

18. Кое от твърденията НЕ е вярно?

- А) Централен в Йовковия сборник „Старопланински легенди” е проблемът за магическата сила на любовта и на красотата.
- Б) Поемата „Септември” на Гео Милев отразява конкретно историческо събитие.
- В) Романът „Чичовци” отразява революционния подем на българите от епохата на Възраждането.
- Г) Романът „Железният светилник” пресъздава живота на българите в Македония.

19. На коя от изброените личности НЕ е посветено произведение в „Епопея на забравените”?

- А) Паисий Хилендарски
- Б) Георги Бенковски
- В) Христо Ботев
- Г) Кочо Честименски

20. Образът на коя героиня е тясно свързан с идеята за съпругеска вярност?

- А) Албена от „Албена”
- Б) Ирина от „Тютюн”
- В) Ралица от „Ралица”
- Г) Рада от „Под игото”

21. В коя от изброените творби трудът е осмислен като естествен и спонтанен израз на човешката жизненост?

- А) „Ветрената мелница” на Елин Пелин
- Б) „Прощално” на Никола Вапцаров
- В) „Ни лъх не дъхва над полени” на Пенчо Славейков
- Г) „Стария музикант” на Христо Смирненски

22. В коя от посочените творби присъства темата за войната?

- А) „Сиротна песен” на Димчо Дебелянов
- Б) „Самотен гроб в самотен кът” на Пенчо Славейков
- В) „Дяволско” на Атанас Далчев
- Г) „Стон” на Пейо Яворов

23. Идеята, че един човек може да бъде много богат, но и много злочест, е разкрита в разказа:

- А) „Ветрената мелница” на Елин Пелин
- Б) „Дядо Йоцо гледа” на Иван Вазов
- В) „Косачи” на Елин Пелин
- Г) „Песента на колелетата” на Йордан Йовков

24. В коя от изброените творби слънчогледи и слънце са ключови метафори?

- А) „Вяра” на Никола Вапцаров
- Б) „Септември” на Гео Милев
- В) „Да бъде ден!” на Христо Смирненски
- Г) „Стихии” на Елисавета Багряна

25. Какво е подчертаното изразно средство?

*Под черните крила на дебнещата смърт
привеждаме чела със трънени венци... (Христо Смирненски, „Ний”)*

- А) метафора
- Б) сравнение
- В) оксиморон
- Г) алегория

26. В епическата творба епизодът, в който сюжетното действие достига своята връхна точка, се нарича:

- А) кулминация
- Б) експозиция
- В) завръзка

Г) хипербола

27. Проза се отнася към повест така, както поезия се отнася към:

- А) сюжет
- Б) ода
- В) метафора
- Г) лирически герой

Прочетете текста и изпълнете задачите към него (от 28. до 34. включително):

Историята на подсладителите започва през 1879 г. В лабораторията на американския професор Ремсен работи никому неизвестният химик Константин Фалберг, руски емигрант. Веднъж, когато обядва, вкусът на хляба му се струва необичайно сладък. Никой друг от семейството не усеща такъв вкус. Тогава Фалберг се досеща: сладък е не хлябът, а пръстите му – цяла сутрин ученият работил с препарат, носещ страшното наименование сулфаминбензолна киселина. Веднага изобретателят хуква към лабораторията, за _____ да провери догадката си. Предположението му се потвърждава: съединенията на сулфаминбензолната киселина наистина са изненадващо сладки. Така е създаден захаринът, който незабавно е патентован.

Двадесет години по-късно захаринът е разрешен за подсладяване на храни и напитки и започва промишленото му производство. През 1902 г. правителството на Бисмарк забранява продажбата на захарин. Причината е, че са засегнати интересите на захарната индустрия, тъй като годишното производство на захарин достига 175 000 кг. Захаринът става твърде сериозен конкурент. По-късно, по време на Втората световна война, производството на захарин е възродено поради недостига на обикновена захар. Оттогава производството му не е прекъсвано.

Захаринът е от 300 до 500 пъти по-сладък от захарта, но има горчив привкус, поради което често се използва заедно с други добавки. Не се усвоява от организма. Основното му качество е устойчивост в кисела среда и на високи температури. Това синтетично вещество влиза в състава на почти всички заместители на захарта. Може да бъде открит в голямо разнообразие от продукти: детски сокове, сладоледи, чипс, сладкиши, напитки и др.

28. Видът на текста е:

- А) институционален
- Б) научнопопулярен
- В) разговорен
- Г) художествен

29. Как са свързани първият и вторият абзац на текста?

- А) чрез показателно местоимение
- Б) чрез притежателно местоимение
- В) чрез лично местоимение
- Г) чрез лексикално повторение

30. В кой от редовете има само термини, употребени в текста?

- А) сулфаминбензолна киселина, детски сокове
- Б) кисела среда, синтетично вещество
- В) храни, съединенията на сулфаминбензоловата киселина
- Г) промишлено производство, горчив привкус

31. Кое от твърденията е вярно според текста?

- А) Захаринът е открит през 1879 година и незабавно е разрешен за подсладяване на храни и напитки.
- Б) В своята лаборатория професор Ремсен съвсем неочаквано открива захарина и го синтезира.
- В) През Втората световна война производството и продажбата на захарин са забранени.
- Г) Макар че е по-сладък от захарта, захаринът се използва с други добавки заради горчивия си привкус.

32. Кое от твърденията НЕ е вярно според текста?

- А) По времето на Бисмарк захаринът става много сериозен конкурент на захарната индустрия и затова е забранена неговата продажба.
- Б) Захаринът е синтезиран от никому неизвестния химик Фалберг в лабораторията на професор Ремсен през 1879 година.
- В) Захаринът не се усвоява от организма, устойчив е в кисела среда и на високи температури.
- Г) От 1889 година започва промишленото производство на захарина, което продължава до днес без прекъсване.

33. Думата *догадка* в текста означава:

- А) предположение
- Б) загадка
- В) заблуда
- Г) решение

Отговорите на задачите от 34. до 41. вкл. записвайте в свитъка за свободните отговори!

34. За подусловия А и Б работете с текста преди въпрос 28.

- А) Разделете текста на смислово обособени части. Формулирайте темата на всяка една от тях и я запишете в свитъка за свободните отговори.
- Б) В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко (в резюме) основното в съдържанието на текста.

35. За всяко празно място изберете най-уместния от изразите и го запишете срещу съответната буква в свитъка за свободни отговори.

Уважаема (А),

Във връзка с (Б) *ми участие в Републиканския турнир по шах, който*

..... (В) *в гр. Варна, моля да ми бъде разрешено* (Г),

считано от 3 май до 7 май 2008 г.

- А) г-жо Директор, госпожо Директорке, директорке
- Б) идващото, неизбежното, предстоящото
- В) ще се случи, ще се проведе, ще стане
- Г) да пропусна училище, да отсъствам от учебни занятия, да не уча

36. В свитъка за свободни отговори срещу съответната буква запишете правилните форми на думите, поставени в скоби.

- А) съществително име
Бяха раздадени грамоти на 19 изявени (педагог) и на 5 училищни (колектив).
- Б) местоимение
Не знам (кой) ще препоръчат за водач на тържеството и дали изобщо ще се обърнат към (някой), (който) познавам.
- В) членувана форма
Понякога (живот) на (отделен) човек променя (живот) на всички.
- Г) форма за учтивост
Госпожо, не сте ме (разбрал) правилно и затова сте така (ядосан).

37. В текста са пропуснати пет запетаи. Препишете текста в свитъка за свободните отговори, като поставите пропуснатите запетаи.

Символите не са археологически забележителности а реалност присъстваща навсякъде в съвременния свят. Без да си даваме сметка за това те ни заобикалят и ни обсаждат с натрапчивото си присъствие. Неизброимо количество предмети участващи в обществения и в личния ни живот са белязани от тях.

38. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква попълнете местата за писане така, че в двойките да се запази отношението:

- А) провал – успех
- 1. тъмнина –
- 2. – добродетел
- Б) глава – роман
- 1. – стихотворение
- 2. абзац –

39. Свържете името с литературната творба, от която е всяка от героините. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете заглавието на творбата.

- А) Рада „Железният светилник”
- Б) Султана „Шибил”
- В) Елка „Ветрената мелница”
- Г) Христина „Гераците”

40. Открийте какви тропи и фигури на езика са подчертаните изрази и ги напишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

*Ноцта ражда из мъртва утроба
вековната злоба на роба:
своя пурпурен гняв (А)*

величав

[...]

– стари и млади –

се спуснаха всички отвед

– като отприщено стадо (Б)

от слепи животни...

[...]

полетяха напред

без ред

неудържими

страхотни

велики: (В)

НАРОД! (Гео Милев, „Септември”)

41. Прочетете откъса от разказа „Шибил” на Йордан Йовков и коментирайте в обем до 4 страници магнетичната сила на любовта и на красотата.

Кърсердаринът глади брадата си и мълчи. Сини кръгове от дим се огъват и вият около главата му.

Но ето: Рада стоеше на портата, отдолу идеше Мустафа. Кърсердаринът и Велико Кехая тичат към прозореца, крият се зад пердето, гледат със затаен дъх.

Мустафа върви по средата на улицата. Върху покриви, върху овошки грее слънце. Далеч в дъното на улицата се виждат планините, където Мустафа беше цар. Няма оръжие по него. Но как е пременен! Дрехи от синьо брашовско сукно, сърма и злато. Тънък и висок, малко отслабнал, малко почернял, но хубав и напет. В ръцете му броеница от кехлибар и стрък червен карамфил – броеницата от бея, карамфилът от Рада. Той е близо, гледа към Рада, гледа я и се усмихва.

Беят мачка бялата си брада и дума:

– Какъв юнак! Какъв хубавец!

– Кърпата, бей ефенди, кърпата! – вика Велико кехая.

– Какъв юнак – повтаря беят унесен, – какъв хубавец!

Велико кехая грабва червената кърпа и тича към прозореца. Беят го хваща за ръката:

– Не, чорбаджи, такъв човек не бива да умре!

– А момичето ми! А честта ми! – вика Велико кехая, отскубва се, отива до прозореца и размахва червената кърпа.

Припукаха пушки. Стъклата по прозорците зазвънтяха, къщите се залюляха, върху земята сякаш падна черна сянка. Шибил се спря, страшен, хубав. Накъса броеницата, но карамфила не хвърли, кръстоса ръце на гърди и зачака. Миг-два – колкото сеймените отново да напълнят пушките си. Остър писък се издигна откъм долната махала. Шибил не трепна.

Друг писък откъм портата на Велико кехая. Шибил се обърна: беше Рада. Тя тичаше към

него и простираше ръце, като да го запази, той разтвори ръце, като да я прегърне. Припукаха пак пушки. Падна Шибил, падна най-напред на лицето си, после възнак. Падна до него и Рада

И всичко утихна. Слънцето огряваше камъните на калдъръма. Като петно кръв между двата трупа се червенееше карамфилът.

От Черковното кафене, от прозореца, някой отчаяно размахваше бяла кърпа.